

Мария Волеманова

ЗАПАЗЕНИТЕ ПРИМИТИВНИ РЕФЛЕКСИ

Пренебрегван фактор
при проблеми
с обучението и поведението

с е р и я . з г р а в е .

УВОД

Уважаеми читатели,

В ръцете си държите второто разширено издание на моята книга „Запазените примитивни рефлекс, пренебрегван фактор при проблеми с обучението и поведението“. Допълненията са главно в раздела, посветен на психомоторното развитие на детето и възможностите за оптимална подкрепа, особено в първите месеци след раждане на бебето.

Когато започнах да упражнявам инхибиране на първичните рефлекс, почти никога в Чехия не се занимаваше с това. Подкрепата на толкова много хора от самото начало – както на специалните педагози и психолози, така и на родители на децата, а по-късно и на лекарите – за мен беше приятна изненада. Смятам, че в някои страни (например в родната ми Холандия) инхибирането на примитивните рефлекс, за съжаление, все още е сред „алтернативните методи“. Всъщност терапията на развитието на нервната система се основава на ясни, логично обясними и научно обосновани принципи.

През последните години написах бакалавърска и след това магистърска работа за примитивните рефлекс в Катедрата по специална педагогика в Педагогическия факултет на Карловия университет и сега продължавам докторантурата си там. Високо ценя подкрепата на ръководителката на Катедрата по специална педагогика доцент Кветнъова, която е и ръководител на моята дисертация на тема: „Стимулиране на неврологичното развитие в работата на специалния педагог“.

Примитивните рефлекс причиняват автоматични, стереотипни движения, които помагат на детето в процеса на раждане и имат жизненоважна функция през първите седмици от живота. Те се запазват до определен период от развитието и след това изчезват – в зависимост от степента на развитие на централната нервна система (ЦНС). Благодарение на примитивните рефлекс мозъкът постепенно се научава да контролира правилно функционирането на тялото: например, да обработва зрителна и звукова информация, да получава равномерно и пространствено зрение, груби и фини двигателни умения, координация око – ръка и т.н. Психомоторното развитие е в пряка връзка с постепенното развитие на баланса, уменията за ориентация, координацията

на движенията и мускулната сила на цялото тяло. Нивото на овладяване на тези умения се отразява на начина на задействие на главата, плешките, раменете, гръбначния стълб, таза и краката при изправяне.

Развитието на баланса, уменията за ориентация, координацията на движенията и мускулната сила обаче са свързани с активността на първичните рефлекс. Тази активност пряко засяга психомоторните умения. Но примитивните рефлекс са безусловни и са организирани на по-ниско ниво на управление (произтичат от мозъчния ствол), затова трябва да бъдат налични само в ранните етапи на развитие или когато ЦНС не е напълно зряла. Ако контролът на по-висшите мозъчни функции върху първичните рефлекс не е достатъчен, те могат да останат активни и на по-късен етап от живота. Много от нас имат поне един подобен рефлекс. Запазването на няколко обаче може да има обратен ефект за оптималното неврологично развитие. Тогава първичните рефлекс могат да повлияят на сетивното възприятие, баланса, координацията на движението и способността за учене. Възможното увреждане дори на една функция се отразява негативно на останалите. Ето защо, поради запазени примитивни рефлекс, някои деца изостават в работата си и имат проблеми в училище. Проблемите, причинени от примитивни рефлекс, могат да се запазят в зряла възраст, някои възрастни например не могат да се справят със стреса в ежедневието.

Надявам се в тази книга да намерите отговор на въпроса какво представляват примитивните рефлекс и какви симптоми причиняват, ако се запазят на по-късен етап от развитието на човешкия индивид. Разгледала съм нормалното психомоторно развитие на детето и това как можем да съдействаме и да подкрепяме неговото протичане. Неразделна част от разработката са и примерните тестове за запазените (персистиращи, продължаващи) рефлекс.

Тази книга е предназначена предимно за учители, специални педагози, психолози и лекари. Вярвам, че може да бъде от полза и за физиотерапевти, инструктори по йога и спортни треньори, в работата на които е необходима добра координация на движението. Не на последно място книгата е предназначена и за родители на деца с поведенчески и образователни проблеми. Поради тази причина се опитах да поднеса подбраната проблематика в най-разбираема форма, за да е достъпна за широката общественост.

Мария Волеманова

с ъ д ъ р ж а н и е

1

Психомоторно развитие на детето	15
Пренатален период	18
Ембрионален период	18
Фетален период	19
Новородено	27
Двигателно развитие	28
Перцепция (възприятие)	29
Стимулиране на правилното развитие на детето	30
Втори месец след раждането	32
Двигателно развитие	32
Перцепция (възприятие)	33
Социално развитие	33
Стимулиране на правилното развитие на детето	34
Трети месец след раждането	34
Моторно развитие	34
Перцепция (възприятие)	35
Стимулиране на правилното развитие на детето	35
Четвърти месец след раждането	36
Моторно развитие	36
Перцепция (възприятие)	38
Стимулиране на правилното развитие на детето	38
Пети месец след раждането	39
Моторно развитие	39
Перцепция (възприятие)	40
Социално развитие	41
Стимулиране на правилното развитие на детето	41
Шести месец след раждането	41
Моторно развитие	42
Перцепция (възприятие)	43
Стимулиране на правилното развитие на детето	43
Седми месец след раждане	44
Моторно развитие	44
Стимулиране на правилното развитие на детето	45

Осми месец след раждането	46
Моторно развитие	46
Социално развитие	47
Перцепция (възприятие)	47
Стимулиране на правилното развитие на детето	47
Девети месец след раждането	48
Моторно развитие	48
Стимулиране на правилното развитие на детето	50
Десети месец след раждането	51
Моторно развитие	51
Социално развитие	51
Стимулиране на правилното развитие на детето	52
Единадесети месец след раждането	53
Моторно развитие	53
Социално развитие	53
Стимулиране на правилното развитие на детето	54
Дванадесети месец след раждането	54
Моторно развитие	55
Стимулиране на правилното развитие на детето	56
Обобщение на психомоторното развитие на детето през първите дванадесет месеца от живота му	57

2

Неврология	59
Нервна система	60
Моносинаптичен рефлекс	60
Полисинаптичен рефлекс	61
Безусловни рефлекс	61
Условни рефлекс	62
Мозък (гръбначен мозък – medulla spinalis)	62
Мозъчен ствол	63
Продълговат гръбначен мозък (medulla oblongata)	63
Варолиев мост (pons Varoli)	64
Среден мозък или мезенцефалон (mesencephalon)	65
Малък мозък (cerebellum)	66
Междинен мозък (diencephalon)	67
Краен мозък (telencephalon)	68

Базални ганглии	70
Лимбична система	70
Корпус калозум (Corpus callosum/Мазолесто тяло)	71
Латералност на хемисферите	71

3 Примитивни рефлекс

Примитивни рефлекс и движение	79
Разделяне на рефлексите	80
Рефлексите като индикатор за развитие	81
Избрани примитивни рефлекс	81
Рефлекс на Моро (прегръдка)	82
Физиологично въздействие върху психомоторното развитие (ПМР)	83
Асиметричен тоничен шиен рефлекс (АТШР)	87
Спинален рефлекс на Галант	91
Примарни рефлекс или постурални реакции	93
Тоничен лабиринтен рефлекс (ТАР)	94
Рефлексът на Ландау	97
Симетричен тоничен шиен рефлекс	98
Примитивни хватателни рефлекс	101
Палмарен (хватателен) рефлекс	101
Плантарен (хватателен) рефлекс	103
Рефлекс за търсене и сучене	105
Постурални рефлекс	107
Постурални рефлекс (за изправяне) на главата	108
Лабиринт постурален рефлекс на главата	109
Зрителен постурален рефлекс на главата	109
Сегментарно въртене	109
Рефлекс „амфибия“	110
Постурални реакции	111
Бърз преглед на симптомите на запазените първични рефлекс	112

4 Моторика и учене

Груба моторика	116
Фина моторика	121
Латералност	123

5	Сензорна интеграция	125
	Нарушения на сензорната интеграция	130
	Проприоцепция	134
	Кинестезия	136
	Равновесие	137
	Допир (тактилно) възприятие	143
	Визуално възприятие	147
	Слухово възприятие	152
	Обоняние	155
	Вкус	156
	Интероцепция	158
	Проблем с приемането на храна и напитки	159
6	Запазени примитивни рефлекс в избрани групи	161
	СДВХ, или СДВ, и примитивни рефлекс	162
	Дислексия и първични рефлекс	168
	Диспраксия и първични рефлекс	171
	Дисграфия и примарни рефлекс	176
	Дисфазия на развитието и примарни рефлекс	179
	Нарушения на аутистичния спектър и примитивни рефлекс	184
	Как да разпознаем аутизма?	186
	Талантливи деца и примитивни рефлекс	188
7	Тестове	195
	Тестове за равновесие	196
	Церебрални тестове	200
	Изследване на диадохокинезата на горните крайници	204
	Изследване на диадохокинезата в долните крайници	205
	Тестове за общото моторно развитие	206
	Тестове за откриване на персистентността на първичните рефлекс	206
	Тестове за рефлекс на Моро	206

Тестове за АТШР	210
Тестове за ТАР и рефлекс на Ландау	212
Тестове за СТШР	214
Тестове за тактилни рефлексии – търсене, сучене, палмарен, плантарен и гръбначен рефлекс на Галант	216
Тестове за оценка на постуралната рефлекторна активност	223
Тестове за латералност	228
Изследвания на водещата ръка	228
Изследвания за водещо око	230
Изследвания на водещото ухо	231

8 Опции за интервенция	233
Невроразвойна терапия	234
Невроразвойна стимулация в училищната практика – Учим се чрез движение®	237

Литература	241
------------	-----